

Monitoring školní edukace: (ne)připravený žák nebo (ne)připravený učitel?

doc. Mgr. Eva Zezulková, Ph.D.

Ostravská univerzita v Ostravě
Pedagogická fakulta

Konference vzájemného porozumění

31. 3. 2016

Eurotopia, Opava

Název programu	Operační program Vzdělání pro konkurenceschopnost
Číslo oblasti podpory	7.1.2
Název oblasti podpory a území	Rovné příležitosti dětí a žáků, včetně dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami
Název projektu	Sociologický monitoring vzdělávacích vstupů a výstupů dětí a žáků, včetně dětí a žáků se speciálními potřebami v České republice
Číslo projektu	CZ.1.07/1.2.00/47.0009
Hlavní řešitel projektu	doc. PhDr. et PhDr. Martin Kaleja, Ph.D.

Eva Zezulková

Vybrané faktory
komunikační kompetence
žáků v primárním
vzdělávání

Slezská univerzita v Opavě
Fakulta veřejných věd
Centrum empirických výzkumů

2015

PUBLIKACE KE STAŽENÍ:

» <http://www.slu.cz/fvp/cz/centrum-empirickyh-vyzkumu/publikace-ke-stazeni>

Koncepce výzkumu se opírá

- » o analýzu platných kurikulárních dokumentů a metodiky mezinárodního výzkumu čtenářské gramotnosti PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study) realizovaného v letech 2001 -2011
- » o výsledky domácích i mezinárodních výzkumů, které ukazují na stále prohlubující se rozdíly ve výsledcích žáků mezi jednotlivými stupni škol,
- » o domácí výzkumné či evaluační aktivity v oblasti primárního vzdělávání žáků signalizující školní neúspěšnost těchto žáků.

Posláním školy je vytvořit žákům prostředí „říše řeči“.

» Cíl výzkumu

- » Vyhodnotit vzdělávací progres u žáků 3. ročníků různých typů škol ve sledovaných oblastech čtenářské gramotnosti.
- » Popsat silné a slabé stránky edukační reality v kontextu kurikulárních postulátů.

3. ročník představuje důležitý mezník ve vývoji dítěte jako čtenáře.

» **Pro výzkum jsme si stanovili čtyři typy procesů porozumění a dva čtenářské záměry:**

» **procesy porozumění:**

- > P1: zaměření se na explicitně uvedenou informaci a její vyhledání,
- > P2: vyvozování přímých závěrů,
- > P3: interpretace a integrace myšlenek a informací,
- > P4: zkoumání a vyhodnocování obsahu, jazyka a prvků textu.

» **čtenářské záměry:**

- > Z1: čtenářský záměr - získávání literární zkušenost,
- > Z2: čtenářský záměr - získávání a používání informací.

Studijní čtení s porozuměním je nástrojem poznání.

» **Výzkumný vzorek a jeho výběr**

- » Základním souborem výzkumu byli žáci 3. ročníků základních škol v České republice (mimo hl. město Praha). Výběrový soubor tvořily podsoubory:
  - » podsoubor M (žáci s lehkým mentálním postižením),
  - » podsoubor H (žáci s intelektem v hraničním pásmu),
  - » podsoubor S (žáci se sociálním znevýhodněním/ sociálním vyloučením),
  - » podsoubor I (žáci intaktní populace - kontrolní skupina).

Počet zapojených žáků celkem : 1000

» **Čtenářské kompetence byly posuzovány třemi výzkumnými cestami:**

1. **v samostatných kategoriích procesů porozumění (P1, P2, P3, P4) a čtenářských záměrů (Z1, Z2) , dosažených ve vstupní a výstupní etapě výzkumu u samostatných podsouborů výzkumného vzorku**
2. **V kategoriích čtenářských záměrů ve vzájemné interakci s procesy porozumění u samostatných podsouborů výzkumného vzorku**

3. Analýzou vstupních a výstupních kompetencí vybraných procesů porozumění a čtenářských záměrů byl sledován statisticky významný posun (vzdělávací progres) u samostatných podsouborů výzkumného vzorku, a to prostřednictvím aplikace bivariační analýzy získaných empirických dat. K tomu byly formulovány výzkumné hypotézy VH1-VH8.

Shrnutí nejzajímavějších výsledků:

- » **Statisticky významného vzdělávacího progresu v oblasti čtenářské gramotnosti za sledované období dosáhli:**
- » **žáci intaktní populace (I), vzdělávání v základních školách podle RVP ZV (typ školy A)**
- » **žáci s lehkým mentálním postižením (M), vzdělávání v základních školách praktických podle RVP ZV LMP (typ školy C)**

- » **Statisticky významného vzdělávacího progresu v oblasti čtenářské gramotnosti za sledované období nedosáhli:**
- » žáci s inteligencí v hraničním pásmu (H), vzdělávání v základních školách podle **RVP ZV (typ školy A)**
- » žáci se sociálním znevýhodněním (S), vzdělávání v základních školách podle **RVP ZV (typ školy B)**

- » Na základě SWOT analýzy výsledků výzkumného šetření prezentujeme silné a slabé stránky v oblasti osvojování čtenářské gramotnosti u žáků s rizikem školní neúspěšnosti v primárním vzdělávání.

Silné stránky (vnitřní)

- » Individuální předpoklady:
  - > k akceleraci intelektuálního vývoje,
  - > porozumět pokynům přiměřené náročnosti,
  - > měnit informace na nové poznatky, učit se,
  - > osvojit si mluvenou a psanou podobu řeči.

Slabé stránky (vnitřní)

- > pomalejší, popř. limitované vytváření diferenciačních podmíněných spojů u všech analyzátorů (oslabené anatomicko-fyziologické základy pro vznik a vývoj čtenářských dovedností, psychické a smyslové funkce),
- > zájem, motivace ke čtení;
- > představivost, soustředění;
- > volní vlastnosti a postoje k četbě;
- > zkušenosti, týkající se čtenářské gramotnosti;
- > opožděný, příp. omezený vývoj řeči ve všech jazykových rovinách;

Silné stránky (vnější)

- » Na úrovni ŠVP je možné:
  - > přizpůsobení a úprava vzdělávacího obsahu základního vzdělávání pro žáky se SVP tak, aby bylo dosaženo souladu mezi vzdělávacími požadavky a skutečnými možnostmi těchto žáků;
  - > stanovení odlišné délky vyučovací hodiny;
  - > zařazení speciálních vyučovacích předmětů a předmětů speciálně pedagogické péče odpovídající speciálním vzdělávacím potřebám žáků;
  - > zabezpečení odborné výuky předmětů speciálně pedagogické péče;

Silné stránky (vnější)

» Na úrovni ŠVP je možné:

- > uplatňování principů diferenciacce a individualizace vzdělávacího procesu při organizaci činností, při stanovování obsahu, forem i metod výuky;
- > využívání všech podpůrných opatření při vzdělávání žáků;
- > upravení formulace očekávaných výstupů vzdělávacích oborů v jednotlivých obdobích tak, aby byly pro tyto žáky z hlediska jejich možností reálné a splnitelné, a těmto výstupům přizpůsobit i výběr učiva;
- > uplatňování individuálního přístupu, odpovídajících metod a forem práce, působení asistenta pedagoga ve třídě nebo studijní skupině, zřizování přípravných tříd ad .

Slabé stránky (vnější)

- » Kompetence pedagogů k rozvoji čtenářské gramotnosti žáků, záměrné a integrované navozování všech forem komunikace.
- » Nediverzifikované očekávané výstupy čtenářských dovedností v RVP ZV v kontextu vývojových období a specifických zvláštností žáků.
- » Absence preventivních a nápravných opatření pro rozvoj čtenářské gramotnosti.

Slabé stránky (vnější)

- » Rozvoj čtenářských dovedností je omezen v RVP ZV jen na „čtenářské předměty.“
- » Termín čtenářská gramotnost není v RVP ZV mezi vzdělávacími cíli definován, časová dotace pro její rozvoj je značně omezená a probíhá nesystematicky. (Funkčnosti čtení mohou významně přispívat i jiné vyučovací předměty).

Pedagogická doporučení:

- » posílení odborných kompetencí pedagogů (didaktických, diagnostických, komunikačních) preprimárního a primárního vzdělávání pro práci s rizikovými žáky z hlediska školní úspěšnosti včetně žáků se SVP,
- » zajištění výuky předmětů speciálně pedagogické péče odborníky, kteří budou uplatňovat principy individualizace a diferenciací vzdělávání,
- » zefektivnění spolupráce pedagogických poradců se školskými poradenskými zařízeními (SPC, PPP),
- » zlepšení spolupráce školy a rodiny, zaangažování rodičů do týmové spolupráce a motivace žáků ke vzdělávání.

„Přirozené učení a učení přizpůsobené činnosti mozku je obzvláště efektivní.“

Děkuji za pozornost

